

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENE

Cek. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sara jevo št. 7563,
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Izhaja vsak dan zjutraj, razen
ponedeljka in dneva po prazniku

Grof Sforza o Pašiču

Grof Sforza, znani italijanski diplomat in zadnji predložitelj zunanji minister Italije je v svoji pravkar izišli knjigi »Stvaritelji sodobne Evrope« posvetil precejšnje poglavje tudi Nikolaju Pašiču pod značilnim zaglavjem: Pašič — duša Srbije. Sforza in Pašič sta bila dobra znanca. V težkih mesecih po nemški invaziji, ko je srbska vlada bivala na Krfu, sta oba diplomata mnogo občevala in se spoprijateljila. Sforza je uverjen, da ni noben zapadni diplomat tako dobro poznal pravega mišljenja rajnega Pašiča kakor on. »Srbski ministrski predsednik je imel navado, da je kljub svojim visokim letom se z mano rad popeljal na kako samotno obrežje, kjer sva se lahko kopala, plavala in se solčila. Diplomatične laži bi bile težko na mestu v tako homerični okolici.« V tistih mesecih je torej Sforza od Pašiča marsikaj zvedel, kar je uporabil sedaj v svojih političnih spisih.

Sforza dokazuje, da je bila predvojna politika Pašiča napram Avstriji absolutno miroljubna in da se je Pašič mnogo trudil in veliko žrtvoval, da bi se razmerje med monarhijo in Srbijo izboljšalo.

Ponovno je v dneh Aerenthala in nezadnje — zaman — v času Berchtolda Pašič poizkušal na lastno roko, neodvisno od kakih ruskih nasvetov, izboljšati odnose do sosednje monarhije. Brezdvoma je gojil v srcu misel, da bi ob eventualnem razpadu Avstrije Bosna in Hercegovina, — srbski, kakor sta bili — pripadli Srbiji. Vendar ga to ni oviralo, da ne bi stremel po prijateljskih odnosih. Pod Aerenthalom je nekaj časa tudi izgledalo, da se bo upoštevalo njegova prizadevanja. V novembru 1912 je ponovno poizkusil in izrazil željo, da pride na Dunaj, da se ustvari političen in gospodarski dogovor. Slo je tedaj za najtežje, dasi ne nerešljivo gospodarsko vprašanje: kako naj bi Srbija dobila dostop do Adrije brez razširjenja njenega ozemlja. Še danes se zdi, da bi bil za Berchtolda gotovo velik političen uspeh, ako bi se mu posrečilo spraviti na Dunaj diplomata Pašičevega kova, ki je stal na videz tako čisto pod vplivom Rusije. To je bilo tudi manjše patriotičnih in dalekovidnih Avstrijcev, kakor prof. Redlicha in dr. Baernrathera, ki sta bila odlična člana avstrijske gosposke zbornice. Berchtold pa je odbil vse nasvete uglednih parlamentarcev in se je s pravcato domisljivostjo »visokorodnega grofa« branil sprejeti Pašiča.

Kljub temu, da je bil Pašič na tak način odbit, je čez 12 mesecev še enkrat poizkusil zblizanje. Zvedel je namreč, da je avstrijska vlada l. 1913 nameravala Srbiji napovedati vojno, pa potem tega ni storila radi nezanesljivega zaščranja Italije, oziroma radi intervencije ital. min. predsednika Giolittija. V prvih dneh oktobra se je Pašič zopet ponudil, da pride na Dunaj, da se stvari baza, bi »bo za desetletja urenila odnose med obema državama«. To pot pa Pašič ni bil odbit le od Berchtolda, ampak se je o njegovi ponudbi razpravljalo v ministrskem svetu in je bila predložena tudi cesarju. »Trajno odklanjanje vsakega razgovora s srbskim ministrskim predsednikom je bil očividni dokaz, da se Dunaj pripravlja na akcijo s silo.«

Ko je avstrijski poslanik baron Giesl izročil znano ultimativno noto, ni dobil Pašiča v Belgradu. Treba jo je bilo predati njegovemu namestniku. Čeprav je iz mrzličnih vojnih priprav Avstrije ves svet vedel, da grozi Evropi vojna vihra, je bil srbski ministrski predsednik v onih dneh ves predan volilni agitaciji za radikalno stranko v južnem delu novoosvojene Srbije. Ko ga je vest avstrijskega ultimatumu dohitela v neki vasi v Sandžaku, je kljub temu baje nameraval posetiti grškega min. predsednika Venizelosa v Solunu, kakor je bilo že preje dogovorjeno. Pašič pa ni tako ravnodušno postopal radi tega, ker ne bi videl resnosti položaja, ampak ker si je v dolgih letih politične delavnosti pridobil impozantno lastnost, da je z nadkritično ravnodušnostjo in mirnostjo motril dogodke in ljudi, kar je bilo vedno njegovo najučinkovitejše sredstvo svetla malenkostnih in dražljivih politikov. Morda je ostal tako miren tudi zato, ker je z vsega početka prav presodil položaj: stvar velesil in ne male Srbije je, da bodo odločile o vojni ali miru. Zato tudi ni odpočil šefa srbske armade vojvodo Putnika, ki ga je napoved vojne zalotila v avstrijskem zdravilišču.

Sforza popisuje, da sta v onih mesecih na Krfu večkrat govorila s Pašičem o sarajevskem atentatu. Potem je Pašič z velikim poudarkom vedno pristavil, da srbska vlada o celi zaroti ni prav nič vedela. Sforza ga je opozoril na okolnost, da je srbski poslanik na dunajskem dvoru Jovan Jovanović odsvetoval stvarno dunajski vladi obisk prestolonaslednika na Vidov dan v Sarajevu. Kaj naj bi to pomenilo? Pašič mu je po kratkem premisleku pojasnil z odgovorom, ki je vsekakor značilen: Mar ne ve vsakdo, da je v poletju vroče? »S tem je hotel reči, da je moral vsakdo predvideti, da bo obisk prestolonaslednika v Sarajevu nujno izval nevarne manifestacije rastočega sovraženega razpoloženja, v katerem se je tedaj nahajala Bosna radi avstrijskega režima.

Sforza tudi sicer dokazuje, da ni imela srbska vlada nikake krivde na sarajevskem umoru in pravi, da izjave Ljube Jovanovića iz leta 1924 v znanem članku »Slovenska kri«, iz katerih bi sledilo, da je vsaj indirektno Belgrad vedel za priprave na atentat, nikakor ne odgovarjajo resnici. Pripisovati jih je ostarelosti

Za katero ceno nudi Nemčija mir

Revizionizem je postal del evropske politike — Potreba jasnih pojmov — Velikanski program nemške vlade

Berlin, 22. nov. — m

Po zadnjem govoru nemškega zunanjega ministra ne more biti več nobenega dvoma, da je izdelan načrt za novo zunanjo politiko v vseh podrobnostih. Nemčija ga bo začela polagoma izvajati. Govor dr. Curtiusa je bil zelo jasn predakt. Zunanji svet do sedaj še ni mnogo povedal, kaj misli o novem kursu v Berlinu, toda zaveda se dejstva, da je za enkrat politika, ki je nosila ime Stresemanna, nehala in da se začne nova doba. Dr. Curtius je govoril na razhodišču dveh političnih teorij.

Sicer samo na sebi ni prav nič napačno, če se razbistrijo pojmi. Do sedaj so si države druga drugi zatrjevale svoje mirovno razpoloženje in svojo pripravljenost celo nekaj žrtvovati na oltar evropskega mira, na dnu pa je želela naprej iskra sovražstva ali nezaupnosti. Potrebno bo položiti karte na mizo in doigrati to igro na planem. Jasnost bo več koristila, kot pa v zlato pobarbane puške.

Po informacijah, ki sem jih dobil od informiranih oseb na zunanjem ministrstvu, ki so pri sestavljanju načrta sodelovale, je zunanje-politični program zelo obširen in obsega sledeče točke:

1. Najprej zahteva Nemčija rehabilitacijo svoje časti s tem, da bivši sovražniki prekličejo očitke, da je samo Nemčija kriva zadnje svetovne vojne.

2. Nemčija stoji na stališču, da morajo deset let po versajskem miru bivše sovražne velesile iz-

polniti svojo obljubo in razorožiti do iste višine, na kateri se nahaja nemška armada. V nasprotnem slučaju pa se mora Nemčiji glede oboroževanja dati popolna svoboda.

3. Nemčija ne more zdržati plačevanja reparacij. Zato se mora najti način, ki jo bo razbremenil. Ključ razbremenitve je v rokah Zedinjenih držav, ki naj izbrisejo vsa vojna posojila ter tako osvobodijo Evropo in Nemčijo gospodarskega robstva.

4. Nemčija zahteva revizijo vzhodne meje. Poljski koridor mora izginiti, mesto Danzig mora biti nemški državi vrnjeno, Poljski pa se ponudi svobodna luka in posebna mednarodna garancija za njene manjšine. Istotako se mora memelski okraj odstopiti Nemčiji. Nemčija bi eventuelno pristala na nov plebiscit, ki bi obsegal vse ozemlje od vzhodne Prusije pa do Šlezije. Med teritorialne zahteve spada tudi Posaarje in Eupen ter Malmedy v Belgiji.

5. Vse prekomorske kolonije, katere so bile Nemcem odvzete čisto po nepotrebnem in brez pravega vzroka, se ji morajo vrniti. Nemčija bi bila eventuelno pripravljena pristati na to, da bo svoje bivše kolonije vladala pod kontrolo Društva narodov kot mandatna ozemlja.

6. Manjšinsko vprašanje mora biti rešeno lojalno in manjšine same pasti pod dejansko kontrolo Društva narodov.

7. Dovolj naj se plebiscit o vprašanju, če se

naj Avstrija pridruži k Nemčiji ali ne.

Nemško zunanje ministrstvo smatra, da je ta program zelo zmeren. Razlikuje se od pretrancosti desniharjev, ki zahtevajo odpoved verzajkega mira, razlikuje se pa tudi od popustljivega stališča leveice, ki bi najraje videla, če bi Nemčija trajno ostala pod varstvom bivših zveznih velesil. Navedeni program je torej minimalni. Za enkrat zunanje ministrstvo nima namena predložiti Evropi celoten načrt, vendar ga govor dr. Curtiusa že vsebinsko ponatiskuje. Izveden bo postopoma. Nemška vlada se ne vprašuje več, kaj bodo k temu rekli bivši zavezniški. Neizbežno je, da se bo dvignil proti Nemčiji velik val protesta, toda, tako trdijo moje informacije, Evropa se bo tudi na to privadila, če resnično želi napraviti konec gospodarski mlizeriji in dejanskemu vojnemu stanju, v katerem se nahaja.

V tukašnjih političnih krogih se je enkrat že namigavalo, da je nemška vlada svoje težnje že sporočila Franciji in Angliji ter da je akcija, ki jo je uvedel Gustav Herve za sporazum Francije z Nemčijo, bila naročena od francoskega znanjega ministrstva, ki se je hotelo prepričati, kako bi sodilo o tem francosko javno mnenje.

To so morda samo politična domnevanja, kar pa je nad vsakim dvomom, to je dejstvo, da se je vprašanje revizije oficijelno vključilo v evropsko politiko, ter da bo v prihodnjih letih najpoglavitejša točka v mednarodni politiki.

Protiboljševiški pokret v Rusiji

Alarmantne vesti o uporih rdeče vojske - Pretrgane telefonske zveze

Varšava, 24. nov. kk. Iz Sovjetske Rusije prihajajo tudi danes najrazličnejše vesti, ki si popolnoma nasprotujejo. Brezlična postaja v Vilni je danes popoldne sprejela brezlično vest iz Moskve z naslovom: »Na vsele, v kateri Vorosilov obeta prebivalstvu Sovjetske unije širše pravice in vojaškom rdeče armade posebne privilegije. Iz Minska so došle čez mejo nekontrolirane vesti, po katerih se vrše v okolici Moskve srditi boji, in sicer med četami Vorosilova, ki so se stavile na razpolago Stalinu, in med pristasi Blücherja, ki ima na razpolago več kot 10.000 vojakov in močne skupine delavcev. Nasprotno pa javlja poljski poslanik iz Moskve oficijozno, da vlada v Moskvi mir.

Pariz, 24. nov. ž. »Le Journal« prinaša iz Varšave vest, da potniki, ki prihajajo iz Sovjetske Rusije, pripovedujejo, da je v več mestih prišlo do spopadov in da je sovjetska vlada mobilizirala več letnikov rezervne vojske. Vse čete iz Besarabije so pozvane v Moskvo in v druga velika mesta. Agenti GPU vršijo preiskave.

Praga, 24. nov. ž. Češkoslovaška agencija Iskra poroča, da je prišlo v soboto v Moskvi do velikih spopadov. Rdeči vojaki so se uprli in zapustili Kreml.

Pariz, 24. nov. ž. »Liberte« prinaša senzacionalno vest o velikem protiboljševiškem pokretu v Rusiji. Po teh vesteh so se rdeči vojaki uprli. Teh vesti ni mogoče natančno kontrolirati. Agencija »Tass« dominantno te vesti in odločno trdi, da so vse te vesti glado izmišljene.

»Izvestija« so proti dosedanjim navadim pričela z napadi radi vesti o uporih. »Liberte« priobčuje te demantije, pa nasprotno naglašja, da so vesti o upo-

rih v Rusiji resnične in da te vesti potrjuje dejstvo, da so telefonske zveze z Moskvo prekinjene in da se tudi po radiu ne dajo dobiti nobene vesti, niti ni mogoče noben razgovor.

Varšava, 24. nov. ž. Telefonske in brzojavne zveze z Rusijo niso vpostavljene. Na Poljsko prihaja iz Rusije le malo potnikov, naglašajo pa, da so neredi na dnevnem redu in da so neresnične vesti, da je telefonski promet prekinjen zaradi neurij.

London, 24. nov. ž. »United Press« prinaša z Moskve vest, da so delavske organizacije sklicale protestno zborovanje radi sabotaže, ki jo izvajajo v nekaterih industrijah. Zborovanja se je udeležilo na sto tisoče delavcev, ki so obšli mesto v spredu in nosili napise proti kapitalizmu in imperikalizmu. To zborovanje se spravlja v zvezo s procesom, ki se vodi proti nekaterim inženjerjem, ki so podpirali protirevolucionarni pokret v Rusiji in v nekaterih podjetjih izvajali sabotažo.

London, 24. nov. ž. »United Press« poroča, da je Stalin sprejel nekega tujea časnikarja in mu dal intervju, v katerem je naglasil, da so vesti o izgredih popolnoma izmišljene. »United Press« naglašja, da je to prvi intervju, ki ga je dal Stalin kakemu tujemu časnikarju, odkar je Stalin na vladi.

Varšava, 24. nov. kk. Kakor se poroča iz Vilne, se je slišalo večeraj od ruskega območnega mesta Bigusova ves dan močno streljanje. Posebno so se čule salve in streljanje s strojnimi puškami. S poljskega ozemlja se je čulo tudi stokanje ranjenecov in velik nemir v sosednih ruskih vaseh. Med Poljsko in Rusijo so še vedno prekinjene vse telefonske zveze.

Volitve v poljski senat

50 odstotna udeležba — Vladni blok dobil veliko večino

Varšava, 24. nov. AA. Senatske volitve so potekle v popolnem redu. Udeležba ni bila velika, največ zaradi dežja in viharjev.

Varšava, 24. novembra. kk. Pri senatnih volitvah je bila večeraj udeležba zelo slaba in ni bilo nobenih posebnih dogodkov. Po dosedanjih rezultatih je dobil blok Pilsudskega 70 mandatov (prej 46), levičarski blok 15 (26), narodni demokrati 13 (9), krščanski demokrati 2 (6), Ukrajinci 7 (13), Nemci 2 (5) in Židi 2 (6). V senatu je torej mnogo večja Pilsudskijeva večina kakor v sejm.

Vratislava, 24. nov. kk. Volitve v senat v poljski Gornji Šleziji so bile večeraj še burnejše kakor volitve v sejm, tako da je predsednik mečane komisije, zvezni svetnik Kalonder smatral za potrebno, da je resno nastopil pri vojudi. Prišlo je do mnogih protinemških demonstracij. Nemška volivna skupnost je dobila 1 mandat, krščanska demokratska Korfantijska

Jovanovića in želji po interesantnosti, ko je s precejšnjo fantazijo obnavljal svoje spomine. Ljuba Jovanović ni o stvari v resnici ničesar vedel kakor se je Sforza prepričal iz večkratnih razgovorov z njim med vojno.

Članek grofa Sforze o Pašiču je pisan z veliko simpatijo in neprikritim občudovanjem, kar je redkost v knjigi, ki je sicer prežeta z ostrimi sodbami in jedkimi sarkazmom, s katerim ne prizanaša marsikaki politični »svetlini«. Sforza je mnenja, da veliki uspehi Pašiča niso temeljili toliko v naslonitvi na rusko diplomacijo, — kakor se splošno misli, — ampak na nje-

govni veliki ljubezni do Srbije, ki jo je strastno ljubil in na temeljitem poznanju življenjske biti naroda, iz katerega je organično rastel. Pašič ni nikdar izgubil vere v veliko bodočnost srbskega naroda, kateremu je ostal vselej zvest. Bil je bistroumen politik, ki je z veliko vztrajnostjo zasledoval svoje zamisli, ki jih je dolgo pretehtaval močje in zapri sam vase. Bil je za politiko sodelovanja in prijateljstva z Italijo. Ideje Jugoslavije pa ni doumel in grof Sforza z nekim posameznim omenja, da je že na Krfu gledal »le z nezaupanjem, kako se večja Srbija, ki jo je hotel, razvija v kraljestvo SHS...

Hitlerjeva stranka pred razpustom

Berlin, 24. nov. kk. Ker so narodni socialisti napadli plesno prireditve nekega delavskega družabnega društva v Charlottenburgu, se merodajni vladni krogi resno bavijo z mislijo, da se razpusti narodnosocialna stranka v Berlinu. Preteklo noč je 25 narodnih socialistov udrl v palačo »Eden«, kjer so streljali in težko ranili tri člane delavskega društva. Eden izmed njih je v smrtni nevarnosti. Cetrtega delavca pa so težko ranili z udarcem na glavo. Policija je aretirala sedem napadalcev. Z merodajnega mesta se izjavlja: Če vodstvo narodne socialistične stranke ne bo preprečilo nadaljnjih aktov surovosti, bo moral policijski predsednik napraviti mir in red s tem, da bo preprečeval stranko.

Tržaška banka ustavila poslovanje

Trst, 24. nov. ž. Banca della Venezia Giulia je ustavila poslovanje. Banka je imela več podružnic v Istri, ki so tudi ustavile svoje poslovanje. Tudi podružnice v Postojni, Pazinu, Pulju, Poreču in Opatiji so zaprle. Poslovna glavica znaša 5 milijonov lir. Ni znano, s koliko pasivo se je otvoril stečaj. Vse, kakor je prizadetih s tem stečajem veliko številu naših ljudi, ker je banka po tem, ko je prenehala s poslovanjem podružnice Jadranske banke in razne hranilnice, prevzela nase poslovanje in zlasti jemala vloge na varčevanje.

V Padovi pa je upravni svet Banco Veneto po dolgih posvetovanjih sklenil, prositi sodišče, da se ji dovoli 40% moratorij. Insolvenca teh dveh zavodov je nastala radi težkega finančnega položaja, ki je povzročil stagnacijo bančnih poslov.

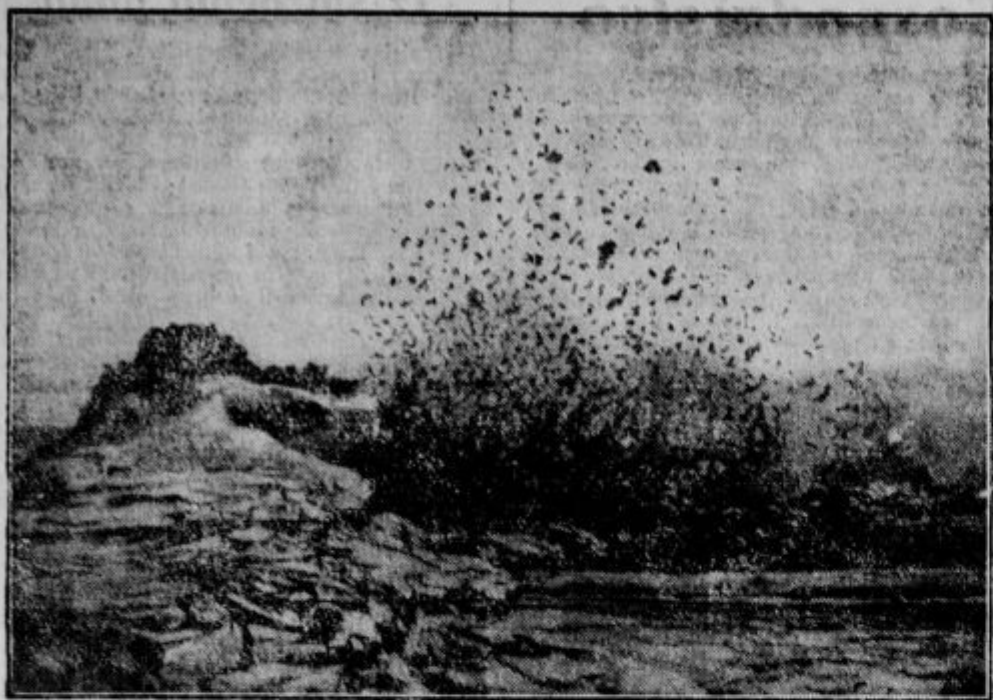
Sestanek Grandi-Litvinov

Milan, 24. nov. kk. Italijanski zunanji minister Grandi je danes dopoldne s svojim kabinetnim šefom dospel iz Rima v Milan, kjer je imel sestanek z ruskim ljudskim komisarjem za zunanje stvari Litvinovom, ki se nahaja na povratku iz Zeneve od razorožitvene konference. Sestanek obeh državnikov se zaenkrat strogo prikriva in italijanski listi ne pišejo o tem niti besede. Domneva se, da bosta imela razgovore v glavnem glede razorožitvene konference in medsebojnih trgovinskih odnosajev med obema državama.

Milan, 24. nov. kk. Razgovor italijanskega zunanjega ministra Grandija in ruskega ljudskega komisarja Litvinova v palači vladnega namestnika v Milanu je trajal nad dve uri. Pozneje je Grandi priredil Litvinovu banket.

Italija menja albanske ministre

Tirana, 24. nov. kk. Nenadni odstop albanskega zunanjega ministra in bivšega poslanika v Belgradu Reufa Fika je izzval v diplomatskih krogih veliko senzacijo. Zvedelo se je, da se je njegov odstop izvršil na zahtevo italijanskega poslanika, ker je objavil v »Novi Albaniji« članek, v katerem ostro kritizira italijansko-albansko politiko. Članek je bil demantiran, toda vendar je poslanik interveniral. Reufa Fiko je užival zaupanje kralja Zogua. Kot drug razlog njegovega odstopa pa se navaja to, da se ni strinjal s predsednikom vlade Vandželijem v notranje-političnih vprašanjih. Iz tega se vidi, kako je italijanski vpliv v Albaniji zrastel, ker more Italija menjati v Albaniji ministre, ki ti niso po volji.

Vulkan Kilauea na Havajskih otokih, ki je začel te dni zopet silovito delovati. Človeške irtve so precejšnje.

Koga je Lev Tolstoj najbolj ljubil?

O priliki dvasete smrtne obletnice Leva Tolstega je napisal njegov sin Lev Lvovič, ki živi sedaj v Ameriki, lep članek, ki je vreden spomina velikega pokojnika. V tem članku pojasnjuje Lev Lvovič razmerje med Levom Tolstojem in njegovo ženo Sofijo Andrejevno.

Vse svoje življenje — piše Tolstega sin — odkar je bil oženjen, je moj oče izmed vseh ljudi na svetu najbolj ljubil mojo mater, svojo ženo. Ta ljubezen se je začela s poroko in končala z njegovo smrtjo. Zaradi te ljubezni je bil najsrečnejši človek na svetu in iz te ljubezni se je razvil v najvplivnejšega misleca svetovne zgodovine.

Kakšne lastnosti je imela ta čudovita žena, kaj je bilo v njej, kar je sililo človeka, da jo je tako ljubil, kakor jo je njen mož? Tolstoj jo je poročil kot 17 letno mladenko, hčerko moskovske plemiške družine, in jo koj po svatbi na konju odvedel na svoje posestvo v zakotni vasi, kjer se je bil rodil. Tam jima je bilo usojeno preživeti domalega vse svoje zakonsko življenje, ki je trajalo 48 let. Tolstoj je bil tedaj star že 34 let. Imel je za seboj burno mladost in je bil že skoro obupal, da bi si mogel ustanoviti mirno in srečno družinsko življenje. Žel je prve uspehe svojega pisateljevanja. Tedaj se je od srca zaljubil in našel enako tople odziv v srcu svoje izvoljenke. Tako je iz nenada našel polno, neskaljeno družinsko srečo, o kateri je že davno sanjal. Že dva tedna sem oženjen, dragi Fetuško, in sem tako srečen, da more ta sreča miniti samo s smrtjo! — tako je pisal Tolstoj svojemu književnemu prijatelju, pesniku Afanasiju Fetovu.

Za Sofijo Andrejevno so nastopila dolga leta porodov in materinstva. Ločena od staršev,

Indijka begu Sah Navac, ki je imela na anglesko-indijski konferenci sijajen govor za indijsko samoupravo.

bratov in sestra, se je vsa posvetila svoji novi nalogi. Otroci so drug za drugim prihajali na svet in Tolstega žena jih je sama dojila, negovala, oblačila in vzgajala in se le v skrajni sili zatekla k tuji pomoči. Dasi je bila pogosto resno bolna — saj jo je trlo preobilo dela — in kljub dolgočasnemu, enoličnemu življenju v mali vasi, pa še kljub mnogih temnih strani moške narave, je s čustvi hvalečnosti in ljubezni junaško nosila svoj križ in brez godrnjanja živela svoje težko, zapleteno življenje.

Obremenjena s skrbmi za otroke in družino, je mnogokrat v ranem jutru po tri do štiri ure prepisovala težke rokopise svojega moža, pri tem pa še našla čas, da je z njim četveroročno igrala na glasovir in mu šivala njegove znane sive bluze. Vedno je bila do brosrčna, gostoljubna in skrbna gospodinja ter je rada sprejemala prijatelje in goste. Največji Tolstojevi sodobniki, književniki in umetniki, so bili vdani in iskreni spoštovalci Sofije Andrejevne. Živahna, vitka, umnih, temnosivih izrazitih oči, strastna in finega čustva, obdarovana z nenavadno jasnim pogledom v oceni dogodkov in ljudi, razumevala in ljubeča resnico, pobožna na svoj način — je

postala Sofija Tolstemu naraven in zvest voditelj, kakršnega je ravno potreboval. Varala se je redko kdaj ter je geniju razsvetljevala pot in mu posredovala navdih. Zato je Tolstoj pred vsem in najbolj ljubil svojo ženo.

Kako se je mogla ta ljubezen tik ob koncu Tolstojevskega življenja na tak način končati, kako si je mogoče razložiti Tolstojev beg z doma? To sem že pojasnil v svoji knjigi »Resnica o očetju«. Tu kratko ponavljam:

Generali Saro, Barrera in Martinez Anido, ki prevzamejo baje novo diktaturo v Španiji. Vsi so že služili pod Primo de Riviera.

Tolstoj je bil tajno napisal svojo oporoko, v kateri se je na splošno korist odrekal pravic na svoja književna dela. Na to oporoko ga je pregovoril njegov prijatelj Certkov, ki je hotel po Tolstojevi smrti postati pooblaščen urejevalec in izdajatelj vseh njegovih spisov. (Kakor znano, izdaja Certkov sedaj Tolstojeva dela v Moskvi.) Mati, ki je branila koristi svojih otrok, je pričakovala, da bo Tolstoj posvetil javnosti svoja religiozno-moralna dela, ki jih je napisal po svoji religiozni krizi, svoje najdobičkanosnejše knjige, to je romane, pa da bo zapustil svoji družini. Lev Nikolajevič je preje to tudi nameraval storiti. Toda v zadnjih dneh njegovega življenja ga je Certkov pregovoril in Tolstoj je podpisal oporoko, ki jo je bil sestavil Certkov.

Sedaj je moral Tolstoj nekaj skrivati pred ženo, zato je postalo življenje v njeni bližini nezno. Stanje je poslabšala še njegova bolezen in nekega dne v oktobru se je slednjič odločil ter dal osedlati konje za beg.

Ko je na potu (na postaji Astapovo) težko obolev za pljučnico, njegove žene niso pustili k njemu, dokler ni bil v zadnjih zdihljajih. Rekli so, da bi njena navzočnost poslabšala njegovo stanje, v resnici pa so se bali, da ne bi Tolstoj svoje oporoke izpremenil. Umirajoč je Tolstoj zdravniku stalno ponavljal besede: »Ni treba! Uničite vse moje...« Niso ga hoteli razumeti. Morda bi bil Lev Nikolajevič odolel bolezni, ako bi bil imel pri sebi človeka, ki ga je vse življenje najbolj ljubil.

Al Capone, poglavar chikaških zločincev, ki je dal pomoriti voditelje nasprotnih zločinskih družb, je moral te dni kljub vsem svojimi zvijačam v ječo.

Slovenec - oče bolgarske stenografije

Dne 16. t. m. je priredilo v prostorih »Slavjanske besede« slofijsko stenografsko društvo »Brzopis« svečano proslavo 50 letnice bolgarske stenografije, ki je bila obenem spominska slavnost o priliki 15 letnice smrti očeta bolgarske stenografije, našega rojaka prof. Antona Bezenška. Proslavo je otvoril prosvetni minister, prof. A. Cankov, ki je položil na Bezenškovo doprsje lovorjev venec. V svojem govoru je izjavil, da Bolgarija ne bo nikoli pozabila plodonosnega dela slovenskega profesorja, ki tvori najvažnejši znak početkov bolgarskega samostojnega političnega in kulturnega življenja. Njegovo idealno prizadevanje je premagalo vse zapreke. Stenografska razstava v prostorih »Slavjanske besede« kaže poleg skromnih zvezkov prvih Bezenškovih učencev podatke o sedanjem razmahu brzopisa. Poučuje se na vseh srednjih in sorodnih šolah. Poleg ministrstev, parlamenta itd. vodi stenografske zapisnike vse večje mestne uprave in številna društva. Stenografija je edino sredstvo za zmago nad vedno večjo naglico sedobnega kulturnega življenja. Po končanih slavnostnih govorih in številnih čestitkah so odkorakali udeleženci k hiši štev. 34 na Gurkovi ulici, kjer je stanoval prof. Anton Bezenšek, in tod svečano izročili v varstvo mesta Sofije spominsko ploščo očetu bolgarske stenografije.

Uspeh predstav v Oberammergau

Mestna uprava v Oberammergau objavlja izkaz dohodkov od predstav pasijona tekom letošnjih mesecev maja—septembra. Deževno poletje ni oviralo gmočnega uspeha. Igralci, do 1000 ljudi, so imeli 70 predstav in nad 400 tisoč

Kulturni obzornik

„Kulturna analiza etnografije Hrvaia“

Kot posebni odtisk iz VII. knjige »Narodne starine« je izšla »Kulturna analiza etnografije Hrvaia«, ki jo je napisal univ. prof. za etnologijo v Zagrebu dr. Milovan Gavazzi. V orisih poedinih panog primitivne kulture Hrvatov sloji hrvaške etnografske knjižnice prilično visoko. Toda v teh je po večini zbran le etnografski material brez programatične urejenosti. Matrilji hrvaški etnolog, ki se največ osebno vplja v duševno, materialno in socialno kulturo primitivnih hrvaških slojev, Milovan Gavazzi, pa je vse te kulture izvorno vvrstil v sistematsko urejeno etnografijo Hrvatov.

Vse pojave hrvaške primitivne kulture je izvorno razdelil v sledeče kulturne sfere:

Prva je prahrvatska (prav za prav praslavanska), ki teče iz pradomovine Slovanov. Pojavov iz te kulturne sfere je največ, v to duševnost so obtekle vse druge pridobitve, ki so jih od sosedov prejeli. Iz skupne pradomovine so prinesli med drugim: način gradnje domov, statve, trlice, drvo, grablje, espec, žrven, stope za žito; hrano (žitna kaša), pijačo (medica); iz socialnega življenja: za drugo, krvno osvelo, otmico neveste; običaje (svatbene, porodne, pogrebne), ki nosijo še danes tisoč podobnosti iz davnine; letne običaje (božični, velikonočni, Ivanje itd.), verovanje, ljudsko medicino, glasbo, poezijo...

Druga je paleobalkanska; Hrvatje so v novi domovini prevzeli od Tračanov, Hirov in Keltoz nekaj kulturnih dobrin, ki so jih povsem poduhovili, tako da so danes njihove. Med te se štejejo zlasti tako zvane pekve, ilovnate posode, v katerih se peče kruh. In pa običaji tetoviranja po Bosni. — Med paleobalkanskimi elementi se javlja na Hrvatskem še en poseben skup tujih vplivov, ta je omejen na jadransko področje (to je na otoke in na zono primorja od Istre vse do južne Dalmacije in potem naprej na rob okrog Balkana). Ta se kaže v tehnoloških napravah za oljčno olje, za vino, in v marikantnem mediteranskem pojavu: v porabi mezzov in oslov in sicer v popolni podobnosti s starim Rimom, severnim robom Afrike, južno Makedonijo in z robovi Grške. Poleg teh starih medit. elementov so neki, ki so specielno rimski: v hišah jadranskega področja nimajo peči, ampak kamin; poseben način lončarstva v podzemnih pečin; med običaji so zanimive volitve kralja, nekak ostanek rimskih saturnali.

Tretja struja kulturnih vplivov je alpska, ki je zajela zlasti severozapadno Hrvaško. Ta je prinesla novo gradnjo hiš s strmo streho, z nadstropjem, v podstrežju prostor s oknom itd., pastirski dežni plašč iz bičja; med običaji: Sv. trije kralji z zvezdo in pesmijo koleduje; voščeni votivi (roka, noga, srce, žaba krastača itd.). Posebni tip statov, kolovrat; svete podobe, slikane na steklu...

S severa, odnosno severozhoda je tekel vpliv madžarski, ki je dal med drugim obliko in obučo: škornje (čizme), plašč, kožuh itd. in imenoslovje. Od vzhoda je že pred Turki bilo prednjeazijskih vplivov. Najbolj poznani predmet iz te sfere so: gusle; za spremljavo epskih pesmi (z 1 ali 2 strunama). Karakteristična je tudi ornamentika od tu.

Z največjo gotovostjo se dajo ugotoviti turški vplivi, ker so najbolj vidni in najmlajši. Ti so segli v vse primitivne kulture: v materialno, duhovno, socialno... hiše, orodje, obleke, ornamentika, verovanja...

Končno je v etnografiji Hrvatov nekaj sporadičnih elementov tudi iz daljnih kulturnih sfer, ki so tako rekoč zablodili med nje. Tako je prišla med jadranske Hrvate lirica iz Grške. Ali v Hrv. Posavini močno stilizirani peletim v posteljnih pokrivalih — od Slovkov. In še en način vplivanja: kulturo višjih kulturnih slojev so sprejeli nižji in jo po svoje doživeli in obdržali, ko je že davno med prvimi ni bilo. To je tako zvan kulturni sediment. Teh je med Hrvati mnogo: v domačo nošnjo vpletajo tuje oblike, ki so jih videli pri gospodi ali v cerkvenih ornamentih... Tituliranje z »vi« prehaja v narod, ki je poznal le »tic, lid.

Se je mnogo kulturnih dobrin, za katere se še ne ve pot, po kateri so prišle.

Toda eno je pri tej knjigi razveseljivo: Kulturni Hrvatje so se pravi čas sprostrili mrežo nad nižje sloje in love vse pojave iz njih življenja: mnogo knjig se je že napisalo. Običaji — vsaj prvotni pomen njihov — se izgubljajo; mlajši smešijo verovanje starih. Kultura bo izgnala iz njih domov davnino, samo pesem bo morda še nosila kos zgodovine. Lesene hiše z neobtesanimi hlodi se umikajo, z njimi gredo stari ljudje. Knjige pa bodo spravile v svoje strani njihovo dušo. Milovan Gavazzi je odločno pokazal, kako na široko morejo Hrvatje govoriti o svoji današnji in davni primitivni kulturi.

Mi Slovenci smo svoj čas skoraj zamudili. Samo Bela Krajina še zove... L. Golobč

Gostovanja v operi. V soboto je gostoval v Čajkovskega operi »Evgenij Onjegin« g. Josip Stepnovski iz Katovic. G. Stepnovski je bil pred enajstimi leti pevec v Ljubljani. Topot je pel vlogo Lenskega. Da ga Ljubljančani še niso pozabili, je pričal precejšen obisk predstave. Gost ne razpolaga več s prvovrstnim lirčnim tenorjem kakor nekdaj, pa je sicer na odru doma in kaže vse vrline odlične moči. Ostale glavne vloge so peli g. Primožič (Evgenij), Majdičeva (Tatjana), g. Zupan (Germijn). — Tik pred njim je gostoval v Gounodovem »Faustu« g. Roman Wraga, član varšavske opere. Pel je basistovski znano vlogo Mefista z obsežnim, izdelanim in zvočnim glasom in podal vlogo kot rutiniran igralec. Zlasti v drugem dejanju je bil deležen navdušenega aplavza. Opera je bila bržkone na hitro naštedirana, kar se je poznalo zboru. Dirigiral je novi kapelnik g. dr. Svara. Za četrtič se obeta gostovanje g. Baklanova. Tale gostovanja dajo misliti, zlasti, če se pojavijo že v začetku sezone. Kdovekaj novega v kreacijah nam doslej niso prinesla, z njimi se oživljajo stalna, oblatna repertoarska dela. Kaj res nimamo pri nas zavoda, ki bi nam vzgojil domačih moči za opero? Spominjam se pasusa iz intervjuja g. dr. Čerina v Jutru to nedeljo. Ali naj tako eminentno »evski narod, kakor je naš, živi v operi le od — gostovanj tujih moči? Kaj pa bo, če bo tako dalje šlo. V.

Desetletnica obstoja oblasne glasbene šole v Sarajevu. — O priliki desetletnice »Oblasne Muzičke šole« v Sarajevu je uprava tega zavoda izdala izvestje v obliki spomenice. Poleg kratkega historijata in poročila o organizaciji, vsebuje izvestje v glavnem statistično gradivo ter poročila o umetniških matinejah ter o snovanju sarajevske filharmonije, o javnih vrednotah učencev itd.

Osvežite se s kopeljo kateri ste dodali eno izmed naravnih milodisnih soli za kopanje: Isla Eau de Cologne Badesalz, Isla Chypre Badesalz, Isla Koniferen Badesalz. Izvratno diši in osvežuje, deluje izredno ugodno na kožo in na splošno razpoloženje. Dobiva se v lekarnah, drogerijah in parfumerijah. Salinen Verwallung Bad Ischl. — Za Jugoslavijo: PARACELUS k. d., Zagreb.

Miklavževa okazija

Blago za ženske plašče širina 140 cm po Din 88'—, 120'—, 135'—, 146'—

Do 30% znižane cene!

Fr. Ks. Souvan, Ljubljana

Globoko potrti javljamo tužno vest, da nam je umrl v soboto 22. novembra, previden s tolažili sv. vere naš ljubljani soproj, nadvse dobri oče, stari oče, brat in stric, gospod

Ivan Zupan

posestnik, trgovec, gestilničar itd.

Pogreb nepozabnega bo v torek 25. nov. ob 10 iz hiše žalosti, Kovor 9 na farno pokopališče.

Dragega pokojnika priporočamo v molitev in blag spomin. — Sv. maše zadušnice se bodo brale v Kovorju in v Grižah.

Kovor, dne 22. novembra 1930.

Marija Zupan roj. Brejc, soproga. — Joško, Janko, Franc, Stanko, sinovi. — Zorka por. Mežan, Pepca por. Frelj, Ivanka, Milka, hčere. — Janko Mežan, Andrej Frelj, zeta. — Zorka, Verena, Sonja, vnukinje. — Brat in sestre ter ostalo sorodstvo.

PLETENINE

na debelo! na drobno!

PLETILSKA ZADRUGA NA BREZNICI

p. Jesenice - Gorenjsko

Za Miklavža
novost za Ljubljano!

Novi dolenski kolodvor s 6 stolpno železnico in Gašper gledališče.

„TRIBUNA“, tovarna dvokoles, otroških in igračnih vozičkov v Ljubljani, Karlovška cesta 4, je razstavila v svojih izložbenih prostorih najnovejšo reklamo. Vse se vozi z vlakom, kolesarji, Miklavž in parkelj. Otvoritev danes v nedeljo ob 5. popoldne. Vsak naj si ogleda in ne bode mu žal.

PRODA SE

v Rogaški Slatini na najlepšem kraju v kopaškem rajonu vila »Zlatorog« s terenom 500 m² in v Dubrovniku na Lapadu prazen prostor 1200 m² prav na morski obali. Cene zelo ugodne. Za pogoje se je obrniti na: P. Višnjic, advokat, Beograd, Pašičeva ulica 4.

Najbolj pošteno

Vas postreže z zimskimi oblačili

J. Maček

Ljubljana, Aleksandrova cesta 12

ZADRUGA PREVOZNIH OBRTOV V MARIBORU naznanja svojim članom in prijateljem tužno vest, da je ponoči od sobote na nedeljo v starosti 73 let nenadoma preminul gospod

Trnovšek Jernej

izvošček in hišni posestnik v Mariboru

Rajni Jernej je vodil celih 50 let posteno svojo obrt, bil je načelnik in odbornik naše zadruge ter njen častni član.

K večnemu počitku smo ga spremili dne 24. novembra popoldne. Ohranimo blažega pokojnika v dobrem spominu.

Maribor, dne 24. novembra 1930.

Načelstvo zadruge.

Ali ste že
poravnali naročnino?

JULKA MODIC roj. BERDAJS naznanja, da je danes ob 10 dopoldne umrl njen nepozabni in dobri soproj, gospod

Joško Modic

poštni upravitelj v pok.

Pogreb bo v sredo, dne 26. nov. 1930 ob 15 iz Litije na pokopališče na Savo.

Litija, dne 24. novembra 1930.

Mestni pogrebni zavod v Ljubljani.

Zahvala

Vsem, ki ste se spominjali v tužnih dneh smrti naše nepozabne soproge, mame in stare mame, gospe

Marije Benedek

najiskrenejša zahvala.

Globoko hvaležnost izrekamo frančiškani prečastitemu patru Angeliku za tolikrat podeljeno duševno tolažbo; blagima sestrama sv. Vincencija za požrtvovalno postrežbo v boleznih in vedno pripravljenemu požrtvovalnemu zdravniku gosp. dr. Tičarju.

Posebno se tudi zahvaljujemo prečastitim očetom frančiškanom, učitelstvu, Učiteljski tiskarni, uradništvu direkcije državnih železnic v Ljubljani, narodnemu železničarskemu glasbenemu društvu »Sloga«, darovalcem vencev in cvetja ter sploh vsem, ki so spremili drago pokojnico in jej izkazali čast in spoštovanje na njeni zadnji poti.

Ljubljana, dne 24. novembra 1930.

Globoko žalujoča družina Benedek-Kačič.

Brez drugega obvestila.

Moj nadvse ljubljani soproj, ozir. sin, brat, svak in stric, gospod

Franc Majcen

ravnatelj posestev štajerske posojilnice

me je danes, dne 24. novembra 1930 ob 7 zjutraj, po daljšem bolehanju, nepričakovano za vedno zapustil.

Truplo pokojnikovo prepeljemo na mestno pokopališče v Pobrežje pri Mariboru, kjer se bo vršil pogreb v sredo, dne 26. novembra 1930 ob 16.

Sv. maše zadušnice bodo darovane v Mariboru in pri Sv. Trojici.

Podlehnik, dne 24. novembra 1930.

Marija Majcen,

kot soproga v imenu vseh sorodnikov.